

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

2022. május 2. 9:00

I. SZÖVEGÉRTÉS ÉS ÉRVELÉS VAGY GYAKORLATI SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 90 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

90 perc áll rendelkezésére ahhoz, hogy megoldja a **szövegértési feladatsort** és megírja az egyik rövid **fogalmazási feladatot**. Ügyeljen arra, hogy idejét arányosan ossza meg a szövegértés és a fogalmazás között (például 60 perc – 30 perc)!

Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Szövegértés

Olvassa el figyelmesen a szöveget, majd a kérdéseket!

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon!

Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

A két feladat közül az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon meg önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, fogalmazványt, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól! (Húzza át a vázlatot, fogalmazványt!)

Fogalmazása 120–200 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

Szövegértés

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Az egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

Előszó a *Magyar szókincstár. Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára* című kötethez (részlet)

- 1) Korunkban jelentősen megnőtt az információ terjedésének sebessége, és a nap mint nap ránk zúduló hír mennyisége is jóval nagyobb, mint a régebbi korokban volt. Ennek a gyakran nyomasztó információmennyiségnek egyre nagyobb része ma már képi megfogalmazásban jut el hozzánk, de a legjelentősebb információátadó közeg mégiscsak az írott, a nyomtatott szöveg. Éppen ezért nem mindegy, hogy a szerző (a közlő) milyen pontosan, milyen hatásfokkal juttatja el a befogadóhoz, az olvasóhoz közlendőjét.
- 2) Ma, mikor oly sokat emlegetjük az európai egységesülést, és sokat is teszünk érte, nem szabad megengednünk, hogy ennek során nemzeti önazonosságunk, identitásunk sérüljön. Anyanyelvünk, a magyar nyelv nemzeti kultúránk hordozója. Örködnünk kell fölötte, elő kell segítenünk szabatos, színes, helyes használatát. Időről időre, a nyelvtudomány új eredményeit felhasználva egyrészt nyelvtanokban kell mind pontosabban leírunk használatának szabályait, másrészt szókincsünk elemeit a nagy szótáríró elődök – Szenczi Molnár Albert, Pápai Páriz Ferenc, Bod Péter, Ballagi Mór, Czuczor Gergely, Fogarasi János, Balassa József, Ország László, Hadrovics László és mások – nyomdokain haladva különböző típusú szótárakban kell számba vennünk.
- 3) A *Magyar szókincstár. Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára*, mint címe is mutatja, a magyar szavak kincsestára. Mit jelent ez? Olyan újszerű szótár, amely gazdag tára a rokon értelmű szavaknak, más néven szinonimáknak, és tájékoztatja a használót a szavaknál nagyobb egységek, a szókapcsolatok és a szólások jelentéséről és így felhasználásuk módjáról is. Feltünteteti egy-egy szó jelentésének ellentéteit, ha vannak ilyenek. A magyar szótáriróadalomból mind ez idáig hiányzott a magyar szókincs elemeinek ellentétes jelentések szerinti feltérképezése, pedig valamely szónak és ellentétének jelentése szoros kapcsolatban áll egymással, kiegészítik és meghatározzák egymást, mint a fény és az árnyék.
- 4) A *Magyar szókincstár* a nyelvészet, azon belül is a jelentéstan és a lexikológia legújabb eredményeinek figyelembevételével, korszerű eszközök (számítógépek, célprogramok) felhasználásával készített tudományos igényű szótár. Hatékonyan kívánja segíteni az anyanyelvének tudatos és igényes használatára törekvő olvasót.
- 5) A magyar szavakat a rokonértelműség, szinonimitás szempontjából két terjedelmesebb és több kisebb szótár dolgozta fel a *Magyar szókincstár* megjelenése előtt. 1907-ben jelent meg PÓRA FERENC *Magyar rokonértelmű szók és szólások kézikönyve* című munkája, amely 800 fogalomkör köré csoportosította a szinonim szavakat. Ez mindmáig a magyar nyelv egyetlen fogalomköri szótára. Szóanyaga mára nagymértékben elavult. 1978-ban látott napvilágot O. NAGY GÁBOR és RUZSICZKY ÉVA *Magyar szinonimaszótára* (Akadémiai Kiadó), amelyben a szerzők elsősorban az Akadémiai Kiadónál 1959–1962 között megjelent *A magyar nyelv értelmező szótárának* hét kötetét dolgozták fel a szigorúan értelmezett szinonimitás szempontjából. A *Magyar szinonimaszótárban* a szerzők 12500 címszó köré 30000 lexikai egységet csoportosítottak. (E szótár diákok számára átdolgozott változatát 1998 elején adták ki RUZSICZKY ÉVA szerkesztésében *Szinonimaszótár diákoknak* címmel [Helikon Kiadó].) A kisebb szinonimaszótárak, -gyűjtemények közül említést érdemel BALASSA LÁSZLÓ *Garmada – Rokon értelmű szócsoporthoz és írói kifejezésformák* című gyűjtése (Tankönyvkiadó Vállalat, 1958), valamint TÓTFALUSI ISTVÁN *Színes szinonimaszótára* (Háttér Kiadó, 1997).
- 6) A *Magyar szókincstár* 25500 vastag betűs címszót tartalmaz. A szócikkeiben található szavak száma 80600. A 25500 szócikket 42300 szinonimasor (jelentés) építi fel. A szótár

szervezői 14400 szinonimasornak adták meg az ellentétes jelentését. A szavakon felül több, mint 3800, a szavaknál nagyobb lexikai egységet – szólást, szóláshasonlatot – tartalmaz a szótár 760 címszó alá besorolva. A *Magyar szókincstár*ban felsorakoztatott 80600 szó között a mai köznyelv szavain kívül szép számmal szerepelnek régi, régies, nyelvjárási, népi és idegen hangzású szavak, de nem maradtak ki a diáknyelv lexikai elemei és a szleng jellegű kifejezések sem. Nem hagytuk ki a napjainkban sajnálatos módon oly gyakran használt „durva” szavakat sem, de itt mértéktartóan jártunk el.

7) Szándékunk szerint a *Magyar szókincstár* kínálati szótár, melyben a magyar anyanyelvűek megtalálják és kiválaszthatják egy-egy szónak a szótárban található, tágran értelmezett szinonimái közül a számukra legalkalmasabbat. A szótár használója részére a szerkesztők nagy bőségben felajánlják a címszó szinonimáit, s a gyakran eltérő hangulatú, különböző használati körű szinonimák közül a választást az olvasóra bízzák, mert bíznak ösztönös anyanyelvi érzékében, kompetenciájában. Ily módon a szótár alkotó használatot tételez fel.

8) A *Magyar szókincstár* szervezői olyan szótárt kívántak átnyújtani az olvasónak, amelyet a könnyű használhatóság jellemez. A tartalom világos elrendezése mellett ezt segíti elő a szótár visszafogott, de határozott tipográfiája.

Az egyszerű felhasználás, a gyors keresés érdekében nem alkalmaztak a szerzők utalásokat sem. A *Magyar szókincstár*nak azon kívül, hogy szinonimaszótárként forgatva valamely szó szinonimáit, sőt ellentéteit is kikereshetjük belőle, van egy további haszna is. Ugyanis a szótár rokon értelmű szavai a maguk módján magyarázzák, értelmezik is azt a címszót, mely alá be vannak sorolva. Így a *Magyar szókincstár* bizonyos tekintetben értelmező szótári funkciót is betölthet, hiszen az olvasó számára egy kevésbé ismert vagy homályos jelentésű szónak a jelentését a szinonimák pontosíthatják, megvilágosíthatják.

9) A szerkesztők úgy vélik, hogy a *Magyar szókincstár* hasznos segédeszköz lehet a gondos, pontos, igényes magyar nyelvű szövegek készítéséhez. A szótár a magyar anyanyelvűek legszélesebb köre számára készült, a „hivatásos” tolforgatók (az újságírók, a fordítók, a tanárok, a szerkesztők) mellett mindenki haszonnal lapozhatja, aki igényesen, pontosan, színesen kívánja kifejezni magát. A magyar nyelv oktatásának is jól hasznosítható segédeszköze. Gazdag tartalma révén a *Magyar szókincstár* újabb szókészletteni, jelentéstani, frazeológiai és stilisztikai kutatások kiindulópontjává válhat.

10) A szótár szoros betűrendbe sorolt szócikkekéből áll; a szócikkek szócikkfejből és szócikktestből épülnek fel.

A szócikkek élén álló szócikkfejben a címszók a szótár szövegtestéből tipográfiaailag kiugratva helyezkednek el, kövér betűtípussal szedve. Ha a címszónak van alakváltozata, azt vesszővel elválasztva szintén vastagon szedve közöljük [...] A címszó megjelenése után a szófaj megjelölése vagy rövidítése következik álló szedéssel kerek zárójelben. [...]

A szócikk [szócikktest] a címszót követően egy vagy több szinonimabokorból tevődik össze. Ezekben soroljuk fel a címszó rokon értelmű szavait a címszó jelentései szerint bokrokba rendezve. [...] A szinonimák sorát a címszó adott jelentéséhez közeli értelmű frazeológiai egységek: szólások, szóláshasonlatok követhetik. Ezek sorát a vastagon szedett **Sz:** vezeti be. A szólásokat egymástól pontosvesszővel választjuk el.

Az ellentétes jelentésű szavakat a szinonimabokorban a rokon értelmű szavak felsorolása után (ha vannak szólások, azokat követően) tele káró jellel (♦) bevezetve adjuk meg.

Forrás: Kiss Gábor (főszerk.) 1999. *Magyar szókincstár. Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára.* Tinta Könyvkiadó, Budapest 5–7. A feladathoz igazított szöveg.

1. A *Magyar szókincstár* a magyar szavak kincsestára.

- a) A 3. bekezdés alapján nevezze meg, mit tartalmaz ez a kincstár! Három elemet említsen!

❖ _____
❖ _____
❖ _____

3 pont

- b) Milyen további szerepet tölt be a szótár a 8. bekezdés alapján?

❖ _____

1 pont

2. Nevezzen meg két célt a 2. bekezdés alapján, amelynek megvalósulását ez a szótár segíti!

❖ _____
❖ _____

2 pont

3. Fogalmazza meg egy összetett mondatban, hogy a korábbi szótárakhoz képest

- a) mi az újdonsága a *Magyar szókincstár*nak! (3)

_____
_____

2 pont

- b) Honnan tudhatjuk, hogy ez valóban újdonsága a szókincstárnak? Idézza a szöveg erre vonatkozó részletét! (3)

_____
_____

1 pont

4. Döntse el az olvasott szöveg alapján az alábbi állításokról, hogy igazak-e vagy hamisak! Írja a megfelelő betűjelet az állítás mellé a táblázat 2. oszlopába! (I= igaz, H=hamis)

A <i>Magyar szókincstár</i> egyszerű használhatóságát segítik a különböző szerzői utalások.	
A szótár régebben keletkezett szövegek olvasásához is adhat segítséget.	
A szótár minden szinonimasornak megadja az ellentétes jelentését.	

3 pont

5. Milyen megoldásokkal érték el a *Magyar szókincstár* szerzői, hogy a szótár könnyen és gyorsan használható legyen? Három tartalmi elemmel adja meg válaszát! (8)

könnyű és gyors használhatóság

- ❖ _____
- ❖ _____
- ❖ _____

3 pont

6. Az alábbi szótárak, szógyűjtemények megelőzték a *Magyar szókincstár* megjelenését. Töltse ki a táblázatot a szöveg információi alapján! A szótárak jellemzéséhez mindenhová egy információt írjon! (5)

Szerző(k), szerkesztő	Cím	Megjelenés éve	Kiadó	Egy jellemző információ
	<i>Színes szinonima-szótár</i>			
			nincs adat	
		1998		

6 pont

7. A szöveg 10. bekezdése a *Magyar szókincstár* szócikkeinek a felépítésére utal. Írjon egy-egy példát az alábbi szócikkből a megadott jellemzőkre! (10)

vidám (mn) ◇ jókedvű, derűs, vidor (*rég*), víg, örömteli, vígságos, kedélyes, derült, jókedélyű, jóvágású (*táj*), feldobódott (*szleng*), jópofa, mókás, játékos, bohókás, tréfás, mulatságos, vicces, mulattató, joviális (*rég*), piknikus, boldog, derülátó, örvendező Sz: nyulat lehet fogatni vele

◇ élénk, eleven, lendületes ◆ SZOMORÚ, LEHANGOLT, DEPRIMÁLT

◇ [szín]: világos, derűs

❖ a szinonimákat – ahol indokolt – stílusminősítésekkel látták el a szócikkekben

❖ a szóanyagot a vastag betűs címszóhoz rendelték hozzá

❖ az ellentétes jelentésű szavakat a szinonimabokorban a rokon értelmű szavak felsorolása után (ha vannak szólások, azokat követően) adják meg

❖ a szinonimák sorát a címszó adott jelentéséhez közeli értelmű frazeológiai egységek (szólások, szóláshasonlatok) követhetik

❖ a címszó után a szófaj megjelölése vagy rövidítése következik

❖ a stílusértékében közömbös, köznyelvi szinonim szó közelebb áll a címszóhoz, mint a színezettebb stílusú (nagyobb stílusértékű), illetve valamely nyelvi rétegbe tartozó szinonima

6 pont	
--------	--

8. Nevezzen meg három esetet a 7. és a 8. bekezdés alapján, amikor használni tudja ezt a kiadványt! Egyes szám első személyben (E/1.) fogalmazzon!

Akkor használnám a szókincstárat,

ha _____

ha _____

ha _____

3 pont	
--------	--

9. Rendelje a táblázatban megadott címeket a szöveg egy-egy bekezdéséhez a megfelelő sorszám beírásával! Válassza ki a felsorolt igék közül azt, amely az adott bekezdésre mind tartalmilag, mind szóhasználatát tekintve leginkább jellemző! A táblázat üres rovataiba csak egy-egy válaszelemet írhat.

felhasználták / felajánlják / dolgozták fel / eljuttatja / tartalmaz

A bekezdés címe	A bekezdés sorszáma	A bekezdésre jellemző ige
A szótár mennyiségi mutatói, adatai		
A szótár készítésének korszerű eszközei		
A szótárt megelőző korábbi szótárak, szógyűjtemények		

6 pont

10. Mondhatjuk-e, hogy az 1999-es kiadású *Magyar szókincstár* napjaink szókincsét tartalmazza? Érveljen mindkét válaszlehetőség (*igen – nem*) mellett olyan módon, hogy folytatja a megkezdett mondatokat! *Ügyeljen a nyelvhelyességre!*

Igen, mondhatjuk, hiszen

---

2 pont

Nem, nem mondhatjuk, mert

---

2 pont

40 pont

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

FIGYELEM

A feladatok közül csak egyet kell megoldania.

Kérjük, aláhúzással jelölje, melyik feladatot választotta.

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

Fogalmazása 120–200 szó terjedelmű legyen!

Érvelés

„Memoriterként kigyöngyözött gondolatokat, anyagokat, szövegeket érdemes és szokás feladni. Rögzítésükkel nemcsak tartalmi gazdagságot nyerünk, hanem olyan szellemi tulajdonságokat és képességeket is, amelyek szerzőik létrehozó erőfeszítései eredményeként mintegy »benne vannak« a műben. A memoriterek *ebben az értelemben is* nemes anyagot, »kincset« rejtenek magukban. Nyelvi kincset is, hiszen ezek olyan nyelvi remeklések, amelyek a tartalmak mellett művészi élményt is nyújtanak. Páratlan lehetőség a tartalom és élmény összekapcsolására.”

(Nagy László 2005. A tanulás „maradandó kincsei”: a memoriterek. *Könyv és Nevelés*. VII/1.)

Ön szerint szükséges a digitális civilizáció világában a kötelező, iskolai memoriterek elsajátítása? Hasznos tudást ad a diákoknak a szépirodalmi szöveg(részlet)ek ismerete? Kifejtésében utaljon a felvezető szöveg megállapításaira és személyes tapasztalataira! Álláspontja megfogalmazásakor 3–5 saját, egymástól jól elkülöníthető érvet tegyen mérlegre!

VAGY

Gyakorlati szövegalkotás

Eddig az Ön iskolájában az osztályok egymástól eltérő időpontban kirándultak, most azonban az igazgató egységesíteni akarja a kirándulások időpontját. A diákparlament egyik napirendi pontja ennek a témának a megbeszélése. Ön a diákönkormányzat tagjaként, saját osztálya képviselőjeként az iskolagyűlésre delegált diákképviselő, aki az osztályával korábban egyeztetett, többségi álláspontot képviseli, amely szerint ellenzi a közös időpontban megszervezendő osztálykirándulások ötletét.

Írja meg hozzászólását 120–200 szó terjedelemben a tanulmányi kirándulások időpontjának tervezett egységesítése ügyében! Megnyilatkozásában legalább 3–5 konkrétumra hivatkozzon, és ügyeljen a hozzászólás műfaji és formai sajátosságaira (kapcsolódás a felvetett témához, kapcsolattartó nyelvi formák)!

		pontszám	
		maximális	elért
Szövegértés		40	
Szövegalkotási feladat	Érvelés	10	
	Gyakorlati szövegalkotás	10	
Összesen		50	

_____

dátum

_____

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
Szövegértés			
Szövegalkotási feladat	Érvelés		
	Gyakorlati szövegalkotás		

_____

dátum

_____

dátum

_____

javító tanár

_____

jegyző

Megjegyzések:

- Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
- Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

2022. május 2. 9:00

II. MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 150 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

Válasszon ki és oldjon meg egy feladatot!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon meg önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

A költői-írói helyesírás átvétele saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor ügyeljen arra, hogy *A magyar helyesírás szabályainak* 12. kiadása alapján írja az adott szót!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól!
A szövegbe is jegyzetelhet.

Ha a megoldott feladatban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

Olvassa el és értelmezze Szabó Magda novelláját, mely az író *Mézescsók¹ Cerberusnak²* című kötetében jelent meg!

Elemezze, hogy a narrátor milyen elbeszéléstechnikai eszközökkel mutatja be az emlékezés folyamatát, illetve ismertesse ennek a megismerési folyamatnak a tapasztalatait! A kötet címének figyelembevételével értelmezze a novella elbeszélőjének és az általa elbeszélte történetnek a kapcsolatát!

Megoldása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Szabó Magda: Ezüstgolyó

Valami édességet akartam kiszabadítani sztaniolburkából, beleszakadt a körmöm, a papír nem engedett. Magamat is meglepett, miért küszködöm vele, miért nem folyamodom természetes megoldáshoz, elvégre itt az olló, honnan került belém a dzsungelindulat, hogy valamit tépjek, cibáljak, mint a majmok. Mire sikerült a papír takarta tartalomig érnem, már nem is kívántam; csavartam, gyűrtem a bágyadt sztaniolt, aztán kidobtam. Később, sokkal később, mikor már levitték a konyhahulladékot, nyilallt belém a felismerés, mi hergelt fel az ártatlan csokoládé burkolója ellen: hát persze, hogy a tudat mélyéről a keresztanyám sziluettjét sodorta vissza az emlékezés. Életemben először éreztem ismét tapintható közelségben magamhoz, s a sztaniol villantotta vissza a régen kihunytt fényeket.

Keresztanyám gyönyörű volt, legszebb a családban, számomra sokáig felfoghatatlan rejtelem, hogy ez a hétszepség maradt társ nélkül, képtelenség, hogy sose keltette fel senki érdeklődését. Ha a családot faggattam, senki sem adott kielégítő feleletet, legvalószínűbbnek az látszott, hogy keresztanyám aligha gondolhatott élete rendezésére, mert mindig dolga volt, olyan terebélyes családban, mint a mienk, mindig történt valami, ami egy semmiféle személyes kötöttséggel nem terhelt családtag jelenlétét itt vagy ott indokoltá tette. A testvérek születtek, szültek, foguk jött, betegek voltak, ünnepet ültek, esküdtek, elváltak, haldokoltak, temették vagy keresztelték őket, keresztanyám neve volt a jelszó a rengeteg rokon közt, akár jó, akár rossz következett, kedves, régimódi neve: Ida, jelszó lett. Bármilyen elintézendőre adott tanács is mindig ugyanaz maradt: majd Ida megoldja. Én is Idának hívtam egyébként, nem állt rá a szám sem arra, hogy keresztanyám, sem hogy néni, Ida egyszerűen csak Ida volt, aki a legvalószínűtlenebb szalagokkal fonta be a hajamat, a legcsipkésebb ruhákat varrta nekem, holott tudta, nem szeretem a csipkét, amelyre állandóan vigyázni kell, mert szakad vagy piszkolódik, de azért csak öltöztetett, becézett, szórakoztatott, és mindazt az ételt megfőzte, ha együtt voltunk, amely a mi otthoni konyhánkon nem került asztra, de én szerettem. Ida egyébként csaknem százéves lett, biológiai csodáját körbedicsértük, még szépségét is megőrizte elképesztő magas korában, épp csak minden valahogy pár árnyalattal halványabb lett rajta, színei kifakultak: szeme erős, büszke kékje, ajka pirosa. Gyerekkoromban olyan volt, mint egy elbűvölő miniatúra, mikor utoljára láttam, háza kapujában állt, és életében először nem is leplezett bánatot éreztem a szája körül. Pasztellrajz-arcáról nem az ifjúság varázsa tűnt el, hanem az élet ragyogása. Istenem, gondoltam, Ida most már rövidesen meg fog halni. Visszanéztem rá a kocsis ablakából, ameddig csak lehetett, aztán csakugyan elment Ida, temetése idején külföldön voltam, a család rendelt neki a nevemben koszorút, mikor visszajöttem,

---

¹ mézescsók: sütemény. Az ókori görögök Cerberusnak mézes süteményt adtak, amit a halottaik szájába tettek azért, hogy átengedje őket az alvilágba. Vergilius Aeneas is ezzel vonja el Cerberus figyelmét: „Hogy nyaka kígyóit borzongani látja a látnok,/Mézes ezerjőfűből gyúrt süteményt vet eléje,/Mákonyosat.” (Vergilius: Aeneis. VI.)

² Cerberus: a görög mitológiában az alvilág kapuját őrző háromfejű kutya, aki az alvilágba az élőket lemenni, a halottat feljönni nem engedte.

elutaztam a sírjához, de csak néztem a kis halmot, és nem értettem, Ida egyszerűen nem volt való halottnak. Ott is hagytam a fejfát hamar, míg kifelé ballagtam a temetőből, azon gondolkodtam, nem tudok én róla voltaképpen kézzelfoghatót, a családi pletyka semmi történetet nem őrzött róla, nem hallottam romantikus szerelmi csalódásról, nem viszonzott érzelemről, éjjelizenét ugyan adtak neki, mondták, de bálban sose volt. Ékszereit sorra nekem adta, ahogy illett, a keresztelőmre korallt kaptam, az esküvőmre gyémántot, briliánst nem visel a magunkfajta, ajándékai általában célszerűek voltak, megbízható, sosem divatos ruhadarabokból, magas szárú cipőkből állottak, később az iskoláskorában kapott jutalomkönyvei vándoroltak hozzám, akkor untam, ma már élvezem őket. Egy olyan adományára emlékeztem, amely izgalmat keltett bennem, ezt hozta most vissza a sztaniol, amellyel gyötrődtem, Ida ezüstgolyóját.

A vitrin hátsó polcán, az angol porcelánok mögé rejtve találtam meg valamikor, megbámultam, mert olyan volt, mint egy labda, színezüstből, akkora, mint az üveggolyó a rózsakarókon. Kértem, adja nekem, ilyen szép labdám sose volt. Ida eleinte habozott, aztán mégis kiemelte, és a kezembe adta, alig tudtam tartani, olyan súlyos volt.

– Ez nem labda – magyarázta. – Csak akkor kapod meg, ha megígéred, hogy békén hagyod. Nem ma, nem holnap, mindig. Ezt nem szabad bolygatni.

– Mi ez? – érdeklődtem lelkesen. – Megpiszkáltam a felszínét, és felfedeztem, csak látszólag egybefolyó és zárt ez a gömbölyűség, ha nagyon megkaparom, kibukkan a felszín alól valami, és talán a valami alatt is rejlik egy másik valami.

Ida visszasimította a megbontott csepp részt, aztán elmagyarázta, mit látok. Mikor ő fiatal lány volt, ezer éve, ilyesmivel szórakoztak az akkor énkörömbeliek, hogy egy papírszeletre felírták a vágyukat, a nagyon titkosat, amelyet nem akartak vagy nem mertek megosztani senkivel, körbetekerték egy darab sztaniollal, lett a beburkolt titkos vágyból kicsi gömb, s ahogy érkeztek a csokoládéküldemények vagy ajándékok, attól fogva minden sztaniolréteget kisimítottak, s rátekerték a titokra, amely egyre nőtt. Ha a vágy teljesült, az ember hálából sorra leszedte a lemezeket, mindből pici golyót gömbölyített, és lassan elszórta a ház körül, ha meg nem lett a kívánságból semmi, mikor már bizonyosan tudta, hasztalan volt akarnia vagy remélnie, bedobta a folyóba.

Akkor éppen még van valami olyan közlés, ami Ida be nem teljesült kívánsága. Elfogott az izgalom. Megint alányúltam a már visszaillesztett ezüstpapírnak, most már erélyesebben fogta meg a kezemet. A gömböt is visszarakta a porcelánok közé, azt mondta, mégsem adja nekem, láthatólag nem tudom megérteni, hogy nem nyúlhatok senki titkai közé. Elsomfordáltam Ida közeléből, úgy éreztem, megsértett, tüntetően kerültem a vitrint, ha nem áll titkokat tekerni ezüstpapírba, hiába szeretem, és hiába tartozik hozzánk, Ida komolytalan. Persze a vágy, hogy tudjam, mit remélt, nem csillapult, a gömb ott ezüstlött teljesületlen álmaim között sokáig, évtizedekig, Ida halála után hozzánk került a valódi értékek és az idegen szemének értelmetlen apróságok között, akkor megint felparázslott bennem a gyerekes kíváncsiság, és míg a nyitott ládából az örökölt holmit kupacokba osztályoztuk, most már felnőtt kezemmel kezdtem el bontani az ezüstpapírt. Most, mint valamikor Ida, anyám állított meg, elvette a gömböt, és úgy nézett rám, mintha betörtem volna a Mátyás-templomba.

– Hogy jut eszedbe? – kérdezte, s hallottam a hangján, neheztel. – Nem erre neveltünk. Meglopni egy halott titkát, igazán.

– Idának nem voltak titkai – védekeztem.

– Honnan tudod? – Anyám már enyhült, de még nem bocsátott meg. – Mindenkinek vannak, s ha körbetekerte évtizedeken át, akkor nagyon várt és remélt valamit, és látod, hasztalan. Tedd be a mi vitrinünkbe, és soha ne bolygasd, mert nincs hozzá jogod. Ha visszamégy Pestre, odaadom, nálunk nincs folyó, dobd a Dunába.

Megsértődtem, már nem kellett a rejtély a bonthatatlan sztaniolcsomagolásban. Az ezüstgolyó csak anyámmal együtt került a mi pesti lakásunkba, s az ő elvesztése utáni

lakásrendezés idején szabadultam meg tőle, még hozzá azzal a tisztességgel, amelynek megtartására ketten is figyelmeztettek. Apámék falujában akkor készítettek egy tulajdonos nélkül maradt régi házban falumúzeumot, igazgatója tőlem is kért anyagot, a múzeumnak egy, a múlt jellegzetes polgárberendezés kellékeire is szüksége volt, tudnék-e adni valamit, ami eredeti, bizonyos rétegre, stílusra vagy szokásra, jellegzetességre utal, és nélkülözhetetlen. Elküldtem nagyapám pipatóriumát, címeres pipáját, egy gyönggyel kivarrt törölközőszárító állványt, s melléjük tettem Ida ezüstgolyóját, pontos leírással: századfordulós emléktárgy, sztaniollapokból összeállított rejtek, amelyben fiatal lányok valami titkos vágyukat rögzítették papírra, a gömböt tilos felbontani, eredeti tulajdonosaik se tették, a tárgyat, ha a vágy nem teljesült, a folyóba dobták.

Kaptam egy köszönőlevelet, és megint évtizedek teltek el, mire az emlékezés mechanizmusa visszagörgette felém az enigmatikus³ golyót. A falumúzeum igazgatója írt, arról értesített, a múzeumot kirabolták, a pipatórium,⁴ a pipa, a legtöbb tárgy, sajnos, egyéb elrabolt naiv értékekkel együtt odalett, a szintén általam küldött tárgyról a rabló meg nem hitte el, amit a mellétűzött leírás állított, hogy játék, értéktelen, valamivel kettémetszette, aztán otthagya, mert a sztaniolok csak egy szelet papírt takartak, a papíron egy óriási L betűvel. Küldje vissza a kettészelt gömböt, vagy mi történjék? Nagyon sajnálja és szégyelli, sokan károsodtak a rabló miatt.

Megírtam a választ, dobja a folyóba a gömb maradék múmiáját, kiálltam az erkélyre, néztem a fákat. L. Egyetlen nagy L. Ki volt? László? Lajos? Lőrinc? Lóránt? Leventének még nemigen kereszteltek kisfiút Ida fiatal éveiben.

Megrezzent mögöttem az üvegajtó, a férjem is kiállt, néztük a kertet.

– Mondj L-lel kezdődő neveket – kértem. – Én már felsoroltam egy fél tucatot, s egyiknél sem éreztem, hogy eltaláltam.

– Mit halászol a titkok között? – kérdezte csendesen. Nem volt indulat a hangjában, mégis úgy éreztem, mintha neheztelne.

– Mi közöd Ida vágyaihoz? És honnan veszed, hogy férfinevet kell keresned? Idának nem voltak szívügyei, nagyapád, apád tudta volna, a Szabók mindig mindent kifürkésznek.

Nem férfinév. De akkor mi? Mit kellett titkolnia? A férjem sokáig állt mellettem, gondolkozott, aztán hirtelen megfordult, és felejthetetlen pillantásával elfogta az enyémet. Néztem rá, éreztem, nevet rajtam, rajtunk, ez megzavart, nem is értettem.

– És ha másképp ejtenéd? – kérdezte, és a hangja is olyan volt, mintha valami mulattatná. – Ha annyit jelent, hogy Idának nem tetszett a szerep, amit rá szabtak a családban, a fuss ide, segíts, varrd meg, intézd el, ha nem akarta vállalni az idillt, ha akkora függetlenségi vágy élt volna benne, mint tebenned? Ha elege volt a rezedaillesatból, és utált mindig mások életének tanúja és szolgálója lenni? Ha elvágott a faluból, mondjuk Dél-Amerikába?

– Bolond – mondtam zavartan, de valami nyugtalanság azért megérintett. – Ida tökéletesen boldog volt.

– Ida tökéletesen boldogtalan volt – mondta a férjem. – Tökéletesen rab. Ida, ha teheti, megszabadul mindentől és mindenkitől, de ő volt az egyetlen, akit valami rejtelmes okból nem tanítottak. El akart menni. El. Ennyi a betű.

Alkonyodott, kiröppentek a denevérek, ott köröztek a kert felett. A rablóra gondoltam, aki felszel egy gömböt, mert kulcsot remél benne, vagy ékszer, cipelni nem akarja, mert igen nehéz. Idára gondoltam, aki utált minden édeset, csak a sósat és savanyút méltányolta, és halála előtt mindenkit kiküldött a szobából, aki évtizedekig várt valami megoldást, de nem jutott neki, és most már mindegy, férfi lett volna-e, L-lel kezdődő nevű, vagy, amit a férjem gyanít, a szabadság. Mit kezdett volna a szabadsággal vagy egy férfival? Ida Ida volt, intézmény.

³ enigmatikus: rejtélyes, titkos

⁴ pipatórium: pipatartó

– Hát ezért akart elmenni – mondta a férjem. – Mert azt csináltatok belőle, intézményt. S hogy megverte az Isten! Csaknem száz év abban a rezedás⁵ idillben. Szerencsétlen Ida.

Sokáig hallgattunk, aztán a férjem visszahúzott az erkélyről a szobába.

– Tiszteld meg az emlékét azzal, hogy elfeledted a vágyat a papírszeleten. Ida szemérmes volt, gögös és olyan szuverén, mint egy királynő.

– Ida? – Csak néztem rá.

– Ha összegyűltök, egy szálloda megtelik veletek – mondta a férjem. – Nevettek, beszélgettek, mindenki mindenkiről mindent tud és közöl. Egy volt köztetek, akinek csak büszkesége volt, és egy szelet papírja. Hagyd Idát pihenni végre. Megérdemelte. Ő most már elment. EL.

A legritkább esetben érzékenyedem el, akkor majdnem sírtam. A férjem hátat fordított, a konyhába ment, és feltette melegedni a vacsorát.

Szabó Magda: Ezüstgolyó. In: *Mézescsók Cerberusnak*. Európa Könyvkiadó, Budapest. 2002. 151–158.

VAGY

---

⁵ rezedá: illatos virágú növény

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

Értelmezze az alábbi költeményeket! Elemzésében térjen ki a beszédhelyzetekre, valamint a költemények szerkezeti jellemzőire! Értelmezze a lírai alanyok Váradhoz és értékeihez fűződő viszonyát, valamint a versek poétikai eszközeinek szerepét!

Fogalmazása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Janus Pannonius: <i>Búcsú Váradtól</i>	Juhász Gyula: <i>Várad</i>
<p>Még mély hó települ a téli földre, Erdő, mely csak a zöld levélre büszke, Szürke suly a ködös fagy zúzmarája, S el kell hagyni a szép Körös vidékét, És sietni Dunánk felé, urunkhoz. Hajrá, fogyjon az út, társak, siessünk!</p> <p>Nem tart vissza folyó s az ingovány sem, Mert fagy fogja hideg vizét keményen. Hol nemrég evezett a föld lakója S félt, – most hetyke bizalmu, fürge lábbal, Megdermedt habokat fitymálva, lépked. Hajrá, fogyjon az út, társak, siessünk!</p> <p>Nem siklik soha úgy a lenge csónak Jó sodrásban, erős lapát-csapástól, Még akkor se, ha fodrozódó Zephyrus* Bíborszínűre festi át a tengert, Mint ahogy lovaink a szánt repítik. Hajrá, fogyjon az út, társak, siessünk!</p> <p>Hőforrás-vizeink, az isten áldjon, Itt nem ront levegőt a kén-lehellet, Jó timsó vegyül itt a tiszta vízbe, Mely gyógyítja szemed, ha fáj, s ha gyenge, És nem sérti az orrodát szagával. Hajrá, fogyjon az út, társak, siessünk!</p> <p>Könyvtár, ég veled, itt a búcsuóra, Hires könyvei drága régieknek, Már Phoebus Patarát elhagyta*, s itt él; Költők isteni pártfogói, Múzsák Többé nem szeretik Castaliát* már. Hajrá, fogyjon az út, társak, siessünk!</p> <p>Isten áldjon, aranyba vont királyok, Kiknek még a gonosz tűzvész sem ártott, Sem roppanva dülő fal omladéka, Mig tűz-láng dühe pusztított a várban, S szürke pernye repült a kormos égre. Hajrá, fogyjon az út, társak, siessünk!</p>	<p>Várad: a kicsi magyar élet Nagy és új küzdőit te adtad, Költők és más ifjú merészek Benned ébredtek és akartak, Áldott a te száz esti fényed, És áldott nyugtalan vigalmad. Pogány öröme emlékezvén, Megáldalak én, bús keresztény!</p> <p>Hisz benned lettem én is újjá, S gyászom palástját porba vetve Indultam el újult ifjuság Babéros útján szerelemre. És áldott legyen ama utcád, Hol ő lakott, a vágyam lelke, S áldottak a színházi esték, Melyek Annát felém vezették.</p> <p>Várad: szőlőkoszorús öszöd Mily tarka pompa tört szememben, S a Kispipában kék ködök közt, Hány szürke bánatot feledtem, Mikor az élet öklelőzött, S az évek szálltak már felettem, S én csak daloltam s késve késtem Aratni jégvert kis vetésem.</p> <p>Várad: hol Ady Endre arca Ragyogott éjszakák homályán, S új versek csengő, könnyű harca Vágott rendet a régi gárdán, S a kávéházi zúrbe, zajba Tárogatónk zendült, kiáltván: Hogy akik itt sírnak, loholnak, Mind váteszeid, tarka Holnap!</p> <p>Fogadd e dalt, mint vallomását Magányos, messzi szeretődnek, Város, kinek nem látni mását, Ily újat, vígat és erőset, S bár poromat – hisz visszavárják, –</p>

S rőt fegyvert viselő lovas királyunk, Hős, ki bárdot emelsz a jobbkezedben – Márvány oszlopokon pihenve egykor Bő nektárt veritékezett a tested* – Utunkban, te, nemes lovag, segíts meg. Hajrá, fogyjon az út, társak, siessünk! (ford.: Áprily Lajos) (1458)	Adom a szent szülötte földnek, Borús vágyam derús magasban Várad felé száll nyughatatlan! (1912)
---	---

Szövegközlések:

Janus Pannonius versei. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 1983. 73–74.

Juhász Gyula összes versei. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 1974. 261–262.

Szómagyarázatok:

Zephyrus: langyos, esőt hozó nyugati szél

Phoebus Patarát elhagyta: Phoibosz-Apollón egyik tartózkodási helye a lükiai Patara volt

Castalia: forrás a Parnassosz hegyén

Bő nektárt veritékezett a tested: utalás a László-legendára, amely szerint László király sírjából felkelve győzelemre segítette a magyarokat

Értékelési szempontok		Elérhető pontszám	Elért pontszám
Tartalmi minőség		25	
Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
	Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	

Helyesírás	Hibapontok száma a II. összetevőben	
------------	-------------------------------------	--

Helyesírás	Hibapontok száma az I. és a II. összetevőben	
	Vizsgapontok	

		pontszám		
		maximális	elért	
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés	40		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	10		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25		
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
		Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	
		Összesen	15	
Helyesírás		8		
Íráskép		2		
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100		

_____ dátum

_____ javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség		
	Nyelvi minőség		
Helyesírás			
Íráskép			

_____ dátum

_____ dátum

_____ javító tanár

_____ jegyző